

**ЭДИЙН ЗАСГИЙН ГЭМТ ХЭРЭГТ ОНОГДУУЛАХ
ЯЛЫН ХЭМЖЭЭГ ИХЭСГЭХ НЬ**
ANALYSIS IN THE LEGAL REGULATION OF CRIMINAL LIABILITY
(THE TYPE OF PUNISHMENT AND PENAL MEASURES)
FOR ECONOMIC CRIMES

Цагдаагийн хошууч Б.Батзаяа
ДХИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн
ЭПЭЗТ-ийн ахлах багш,
[*\(bbatzaya5181@gmail.com\)*](mailto:bbatzaya5181@gmail.com)

Batzaya.B (Police Major)
Senior Teacher, Criminal Procedure
Law Department, School of Police,
University of Internal Affairs

Хураангуй: Ямарваа нийгэмд хүмүүсийн нэг хэсгийг эрх мэдэл, эд баялгаар тэтгээд нөгөөг нь доройтуулан эрхшээх хүч үйлчилж байдаг бөгөөд ашиг сонирхлыг хэтрүүлсэн дүрэм журам тогтоож энэхүү хүчийг хазаарлан бүгдийг тэнш байлгах нь хуулийн зорилго юм. Гэмт хэрэгт оногдуулах ялыг зөвхөн хуулиар тогтоох бөгөөд тэрхүү хуулийг бүтээх эрх мэдэл зөвхөн гэрээний үндсэн дээр байгуулагдсан нийгмийн төлөөлөгч болох хууль тогтоогчид хадгалагддаг. Харин нийгэм хувьсан өөрчлөгдөж зах зээлийн нийгэмд Монгол улс 1992 онд шилжсэн тэр үеэс эдийн засгийн гэмт хэрэг биежэн бүтцэд орж эхэлсэн бөгөөд өнөөдөр бүхэл бүтэн улсын үндэсний аюулгүй байдалд нөлөөлөх хэмжээд хүрчээ. Эдийн засгийн гэмт хэрэг нь улс төрийн хүрээнд үүрлэх нь улсын хөгжлийн бодлогыг алдагдуулж, тууштай бодлого хэрэгжилтийг зогсоож, хөгжилд хүрэх замд том саад болж байгаа нь энэ төрлийн гэмт хэргийг илрүүлэх, мөрдөн шалгах, урьдчилан сэргийлэх оногдуулах хариуцлагын мөханизмыг чангатгах зайлшгүй шаардлага бий болоод байна.

Монгол Улс Үндсэн хуулиндаа хүмүүнлэг иргэнийардчилсан нийгмийг цогцлоон бүтээхийг удирдлага болгосон хэдий ч гэмт хэргийг тогтоон барихад ялангуяа улс үндэсний аюулгүй байдалд заналхийлсэн гэмт хэрэгт ялын хатуу бодлого нь гарцаагүй чухал. Энэхүү өгүүлэлд эдийн засгийн гэмт хэргийн талаар ойлголт, Монгол Улсад үйлдэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэрэгт оногдуулах эрх зүйн зохицуулалтын өнөөгийн байдал болон Монгол Улс болон ОХУ-ын Эрүүгийн хууль тогтоомжид тусгагдсан зохицуулалтыг харьцуулж, ялын бодлогыг нэмэгдүүлэх талаар судлаачийн байр суурийн талаар товч тусгасан болно.

Abstract: Aim of law is to strengthen the equity for all after limiting the power and regulate it through adopting rules and procedures for over-interest due to some people have been maintained by the power and properties; others have weakened and frightened from the power in every society. The punishments of criminal cases are only determined by the law and the power to create the law held by the lawmakers, who are the social representatives that are founded on the basis of treaties and contracts.

In Mongolia, where aims to create civic and humanitarian democratic society that indicated in the constitution but it needs punishment harsh policy for crimes that threat to the national security in order to detection of the crimes. In the research, I specified about the understanding of economic crimes, the present situation of legal regulation for economic crimes in Mongolia and brief status of the researchers, who want to improve the punishment policy for making regulatory comparisons in the Criminal Codes between of Mongolia and Russia.

Түлхүүр үг: Эдийн засгийн гэмт хэрэг, мөнгө угаах, татвараас зайлсхийх, үнэт цаас

Key words: Economic crimes, Money laundering, Tax evasion and Securities market

Эдийн засгийн гэмт хэргийн тухай ойлголт. Эдийн засгийн гэмт хэрэг бол эрүүгийн гэмт хэргийн нэгэн төрөл ойлголт бөгөөд энэ төрлийн гэмт хэрэг нь зөвхөн гэмт хэргийн хохирогчид мөнгөн хохирол учруулаад зогсохгүй тухайн үндэстний эдийн засагт ноцтой гарз учруулж байдаг гэмт хэрэг юм.

Эдийн засгийн гэмт хэргийн тодорхой төрлүүд болох улсын мөнгөн тэмдэгтийг хуурамчаар үйлдвэрлэх, санхүүгийн залилан, мөнгө угаах, компьютер, мэдээллийн гэмт хэрэг зэрэг нь аливаа үндэстний аюулгүй байдал, засаглалын асуудлын хэмжээнд нөлөөлж чадахуйц ноцтой хэргүүд байдаг. Эдийн засгийн гэмт хэргийг дотор нь цагаан захтны болон цэнхэр захтны гэмт хэрэг гэж 2 ангилдаг байна.¹ Цагаан захтны гэмт хэргийг нийгмийн дээд зиндаанд хамаарах, өндөр зэрэглэлийн албан тушаал, эрх мэдэл бүхий цагаан захтай цамц өмссөн баян чинээлэг хүмүүс үйлддэг бөгөөд энэ нэр томъёог 1939 онд АНУ-ын социологич Эдвин Сюдэрланд гаргаж ирсэн байна. Эдийн засгийн гэмт хэргийн нөгөө хэсэг нь цэнхэр захтны гэмт хэрэг буюу гудамжны гэмт хэргүүд юм¹.

Цагаан захтны гэмт хэрэг. Цагаан захтны гэмт хэрэгт залилан, татвараас зайлсхийх, авлига, хээл хахууль өгөх, өмч хөрөнгө ашиглан шамшигдуулах, компьютерийн гэмт хэрэг, зохиогчийн эрхийг хууль бусаар ашиглах, мөнгө угаах, таних тэмдэг болон лого хулгайлах, баримт бичиг хууль бусаар хуулбарлах, хөрөнгийн зах зээл, үнэт цаасны залилан, дотоод мэдээллийг худалдах, зах зээлийг төөрөгдүүлэх гэх зэрэг гэмт хэргүүд хамаардаг. Өнөөдөр дээрх төрлийн гэмт хэргийг үйлдэж буй этгээдүүд нь материаллаг болон санхүүгийн асар их нөөцтэй болж, гэмт хэргийн хүрээлэл нь мэдлэг боловсролтой, гадаад дотоодод сүлжээ сайтай, үйл ажиллагаандаа мэргэжлийн хуульчдыг татан оролцуулсан, сайн өмгөөлөгчдөөр хамгаалуулсан, тэр тусмаа хууль хяналтын байгууллагад өөрсдийн төлөөлөлтэй болсон, зарим тохиолдолд жлс төрийнхний хүчтэй лобби орсон шинжтэй болсон ба эдгээр нь бүхэл бүтэн үе давхарга болон эхэлж байна.

Эдийн засгийн гэмт хэрэг нь пирамид хэлбэрт орсон нь ажиглагдаж байна. Тодруулбал бохир бизнес хийдэг иргэд аж ахуйн нэгжүүд болон тэднээс авлигаа бэлнээр авдаг доод шатны албан тушаалын алба хаагчид нэг хэсэг. Дунд шатанд нь тендер шалгаруулагсад буюу төрийн мөнгөөр захиалга хийх эрхээр хангагдсан төсөв захирагчид, элдэв зөвшөөрөл олгох эрх бүхий дарга нар болон " мөнгө угаадаг томоохон аж ахуйн нэгжүүд", дээд хэсэгт нь доод дунд шатныхныг зохих газарт нь томилон байршуулж тэднээр дамжуулан өөрсдийн ашиг сонирхлыг хэрэгжүүлдээг эрх мэдэлтнүүд байна.

Эдийн засгийн гэмт хэрэг нь өөрөө эдийн засгийн гажуудлыг үүсгэж, эдийн засгийн салбарт сөргөөр нөлөөлж, үүгээр төрд итгэх итгэлийг алдагдуулж, улс төрийн асуудал болдог. Нөгөөтэйгүүр уг гэмт явдлын дүнд бий болсон эдийн засгийн таагүй орчин нь гадаадын хөрөнгө оруулалтыг үргээж манай орны дэвшил хөгжил гадаад харилцаанд сөргөөр нөлөөлж, гадаад харилцаанд хохирол учруулдаг сөрөг явдал юм.

Далд эдийн засаг буюу теневая экономика, shadow economy, underground economy гэх үг нь 1930-иад оны үеэс эрчимтэйгээр нэвтэрч эхэлсэн байна. Өөрөөр хэлбэл АНУ-ын зах зээл дээр Италийн Сицили арлаас мафийн сүлжээ ноёрхож эхэлсэн тэр үеэс бий болсон байна. Далд эдийн засгийн салбараар томоохон судалгааны бүтээлүүд мөн энэ үеэс бий болж эхэлсэн байна. Харин 1970-иад ны үед эдийн засагчид тусгайлан эл сэдвийг тусган авч

¹ Д.Эрдэнэсүрэн. Эдийн засгийн гэмт хэрэг. УБ. 2017.

хөндсөн байдаг. Тухайлбал АНУ-ын эрдэмтэн, эдийн засагч Г.Гутмани далд эдийн засгийн үйл ажиллагааг эрчимтэйгээр судалсан байх юм.

Далд эдийн засаг гэдэг нь төрийн хяналтад үл хамаарах эдийн засгийн үйл ажиллагааны төрөл болно. Өөрөөр хэлбэл эдийн засгийн зүй бус, хууль тогтоомжоор хориглосон, тооцож үл болох бараа үйлчилгээний нийлүүлэлтийг далд эдийн засаг гэнэ. Орлогоо нуун дарагдуулсан, эсвэл татварын хараа хяналтаас зайлсхийсэн үйлдвэр худалдаа эрхлэгчид нь далд эдийн засгийг бий болгодог байна².

Эдийн засгийн гэмт хэрэг ба Монгол Улсын эрх зүйн зохицуулалт.

Монгол Улсын 2002 оны Эрүүгийн хуулийн 7 дугаар хэсэгт эдийн засгийн гэмт хэргийг өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг болон аж ахуйн эсрэг гэмт хэрэг хэмээн хуульчилж, өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт 13, аж ахуйн эсрэг гэмт хэрэгт 25, нийт 38 гэмт хэргийг хамруулсан байна.

Шинэчлэн нарийуулсан 2015 оны Эрүүгийн хуулийг 2017 оны 7 сарын 1-ны өдрөөс эхлэн даган мөрдөж байгаа бөгөөд 2002 оны Эрүүгийн хуулийг шинэчлэх нэг шаардлагабол орчин үеийн нийгмийн харилцаанд гарч байгаа шинэ төрлийн гэмт хэргийг хуульчлах явдал байсан. 2015 оны Эрүүгийн хуулийн 18 дугаар бүлэгт "Эдийн засгийн гэмт хэрэг" гэсэн бүлгийг шинээр оруулсан байна³.

Эдийн засгийн гэмт хэрэг⁴ /18-р бүлэг/

- 18.1 Зах зээл дэх монополь, давамгайл байдлаа хууль бусаар ашиглах,
- 18.2 Валют, үндэсний мөнгөн тэмдэгтийн ханшид нөлөөлөх, 18.3 Татвар төлөхөөс зайлсхийх,
- 18.4 Шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварын патент, ашигтай загварын гэрчилгээ эзэмшигчийн эрхийг зөрчих,
- 18.5 Улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх,
- 18.6 Мөнгө угаах,
- 18.7 Мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх ашиглах, 18.8 Үнэт цаасны зах зээлийн дотоод мэдээллийг хууль бусаар ашиглаж, арилжаанд оролцох,
- 18.9 Үнэт цаасны зах зээлийг урвуулан ашиглах,
- 18.10 Зориуд, зохиомлоор дампуурах,
- 18.11 Хууль бусаар дампууруулах,
- 18.12 Хууль бусаар ниймгийн халамж үйлчилгээ авах,
- 18.13 Банк хууль бусаар байгуулах, банкны төлбөрийн чадвар алдагдуулах,
- 18.14 Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс зайлсхийх
- 18.15, Хууль бусаар даатгалын нөхөн төлбөр авах,
- 18.16 Барааны тэмдэг эзэмшигч, газар зүйн заалт хэрэглэгчийн эрхийг зөрчих,
- 18.17 Зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийг зөрчих,
- 18.18 Үндэсний төлбөрийн системд холбогдох үйл ажиллагаа хууль бусаар эрхлэх

Оросын холбооны улсын эрүүгийн хуульд эдийн засгийн гэмт хэргийг хуульчилсан байдал

ОХУ-д 1996 онд батлагдсан бөгөөд түүнээс хойш 30 орчим удаа нэмэлт өөрчлөлт орсон, ерөнхий болон тусгай 12 бүлэг, 34 дэд бүлэг нийт 360 зүйл ангиас бүрдсэн Эрүүгийн хууль үйлчилдэг байна.

²Гэмт хэргийг танихуй. Крис Матрес.

³ Эдийн засгийн гэмт хэрэг ба Монгол улсын эрх зүйн зохицуулалт. УБ., 2017он.

⁴ Монгол Улсын Эрүүгийн хууль. Төрийн мэдээлэл.

Орчин цагийн Эрүүгийн эрх зүйн түүхэн уламжлал хөгжлийн хувьд манай улсын эрүүгийн хуулийн агуулга, бүтэц, шинж чанар нь хуучин ЗХУ-ын Эрүүгийн хуулиас улбаалан түүнтэй ихээхэн ижил төстэй хөгжиж ирсэн ба зарим нэг онцлогийг эс тооцвол гэмт хэргийн шинжийг тодорхойлж ирсэн хандлага нь хоёр улсын хууль адил зүйл ихтэй. ОХУ-ын Эрүүгийн хуулийн 8 дугаар бүлэгт Эдийн засгийн хүрээний гэмт хэргүүдийг тодорхойлсон бөгөөд дотроо Өмчийн эсрэг, Эдийн засгийн хүрээний болон Аж ахуй бизнесийн байгууллагын эрх ашгийн гэмт хэрэг гэсэн 3 бүлэгт хуваан хуульчилсан байна. Эдгээр 3 бүлэгт 50 гаруй гэмт хэрэг тусгагдсан байна.

Хүснэгт №1

Монгол Улс	ОХУ
Татвар төлөхөөс зайлсхийх 1. Татвар төлөгч нь хүн, хуулийн этгээдийн удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалтан татвар төлөхөөс зайлсхийх зорилгоор их хэмжээний татвар ногдох орлого, эд хөрөнгө, бараа үйлчилгээг зориуд худал тодорхойлсон, нуусан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс таван мянга дөрвөн зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ.	Татварын тайлан болон холбогдох баримт бичигт худал мэдээлэл оруулах замаар татвараас зайлхийсэн бол гэмт хэрэгт тооцох, мөн хувь хүний төлөөгүй татварын хэмжээ сүүлийн 3 жилийн хугацаанд 600.000 рубль бол их хэмжээтэй, мөн 3 жилийн дүнгээр 3.0 сая рубль төлөөгүй бол онц их хэмжээтэй байх, харин аж ахуйн нэгжийн тухайд дээрх хэмжээ нь 2.0 сая рубль бол их хэмжээ, 10.0 саяаас их бол онц их хэмжээ гэж тооцохоор заасан байна.
Мөнгө угаах НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейгаас 2000 оны 11 сарын 15ны өдөр баталсан үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэргийн эсрэг конвенцид заасан агуулгаар гэмт хэргийн шинжийг тодорхойлсон. УИХ-аас 2006 оны 7сарын 8-ны өдөр Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийг баталж, 2008 оны 2дугаар сарын 1ны өдрийн Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулиар шинээр гэмт хэрэг болгон хуульчилсан.	Мөнгө угаах гэмт хэргийн шинжийг ОХУ-ын Эрүүгийн хуулийн 174 дүгээр зүйл болон 174.1 дүгээр зүйлүүдэд тодорхойлохдоо субъектийн шинжээр буюу бусдын гэмт хэргийн замаар олж авсан мөнгөн хөрөнгө, эд зүйлийг хууль ёсны болгох(угаах), гэмэн хоёр тусдаа гэмт хэрэг болгон хуульчилсан байна ⁵ .

Монгол Улс дахь эдийн засгийн гэмт хэргийн нөхцөл байдал.

Дэлхий дахинаа “Их долоо” гэж нэрлэгдсэн улсууд 1989 онд ФАТФ буюу Олон улсын санхүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх байгууллага /Financial Action Task Force/-ыг байгуулсан.

Парист төвтэй уг байгууллага дэлхийн улс орнууд мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх гэмт хэрэгтэй хэрхэн тэмцэж байгааг судалж, зөвлөмж өгч ажилладаг. Тэд улс орнуудын санхүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх бодлогыг 49 шалгуур, үзүүлэлтээр дүгнэдэг ажээ. Үүнийг бид ФАТФ-ын зөвлөмж гэж нэрлэдэг. Тус байгууллагаас өгсөн зөвлөмжийг улс болгон биелүүлэх үүрэг хүлээдэг. Хэрвээ ФАТФ-аас өгсөн зөвлөмжийг биелүүлж

⁵ Эдийн засгийн гэмт хэрэг ба Монгол улсын эрх зүйн зохицуулалт. УБ.,2017он.

чадахгүй, эсвэл биелүүлэхээс татгалзвал тухайн улс орныг “эрсдэлтэй”, эсвэл “өндөр эрсдэлтэй” гэж дүгнэдэг.

Энэ нь тухайн улстай санхүүгийн хувьд харилцаа тогтоохгүй байсан нь дээр. Яагаад гэвэл энэ улс мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх стратегиа боловсронгуй болгоогүй учраас бохир мөнгө шилжүүлэх магадлалтай байна гэсэн санамж юм. Энэ байгууллагаас гаргасан зөвлөмжийг дэлхийн бүх банк, санхүүгийн байгууллага, санхүү, гааль, хилийн зохицуулагч байгууллага дагадаг бөгөөд тус байгууллагаас зарласан жагсаалтад орсон улс орнуудтай холбоотой банк, санхүү, бизнес, зээлийн харилцаанд холбогдох хориг арга хэмжээг авдаг.

Иймээс ФАТФ-ын хар жагсаалтад багтана гэдэг бол эдийн засгийн хувьд аль ч улсад хохиролтой учраас ФАТФ-аас өгсөн зөвлөмжийг биелүүлэхээс аргагүйд хүрдэг байна. Зөвлөмжийг биелүүлснээр тухайн улс эргээд бохир мөнгөний урсгалаас санхүүгийн системээ хамгаалж, дархлаатай болдог. Тус байгууллагаас анх 2007 онд Монголд шалгалт явуулжээ. Тэгэхэд бид ФАТФ-ын 49 шаардлагаас 15-д нь муу, 21-д нь дунд үнэлгээ авчээ. Өөрөөр хэлбэл, 49 зөвлөмжийн 36-г нь хангалтгүй биелүүлсэн байна хэмээн дүгнэжээ.

Санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллага (ФАТФ) 2019 оны аравдугаар сарын 18-ны өдөр Монгол Улсыг мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх стратегийн дутагдалтай улс орнуудын жагсаалт буюу “саарал” жагсаалтад оруулсан.

Тодорхой арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлсний дүнд Монгол Улс бусад улс орнуудтай харьцуулахад хамгийн богино хугацаанд буюу нэг жилийн дотор “саарал” жагсаалтаас гарч чадсан улс болсон. Энэ нь улс төрийн өндөр түвшний дэмжлэг, төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа сайн байсны үр дүн гэж шинжээчид дүгнэдэг.

Монгол Улсыг 2020 оны аравдугаар сарын 1-ний өдөр Европын Холбооны мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх стратегийн дутагдалтай, өндөр эрсдэлтэй гуравдагч улс орнуудын жагсаалт буюу “хар” жагсаалтад оруулсан. ФАТФ-аас Монгол Улсыг саарал жагсаалтаас гаргасан болон төрийн байгууллагуудын Европын комисстой хамтран ажилласны үр дүнд 2021 оны нэгдүгээр сарын 18-ны өдөр 2015/849 тоот тогтоол гаргаж, Монгол Улсыг Европын холбооны мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх стратегийн дутагдалтай, өндөр эрсдэлтэй гуравдагч улс орнуудын жагсаалтаас хассан.

Монгол Улс цаашид хар, саарал жагсаалтад орохгүйн тулд ФАТФ-аас гаргасан олон улсын стандарт, зөвлөмжүүдийг дагаж мөрдөх, хууль эрх зүйн орчноо тогтмол шинэчлэх, хэрэгжилтийг хангах шаардлагатай юм.

Хөгжлийн банк ба мөнгө угаах гэмт хэрэг.

Монгол Улсын Засгийн газар 2010 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдөр Монгол Улсын Хөгжлийн банкийг байгуулахаар шийдвэрлэсэн. Үүний дараагаар Монгол Улсын Их Хурлаас Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийг 2011 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдөр баталж, Хөгжлийн банкийг Монгол Улсын хөгжлийн томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх зорилго бүхий үйл ажиллагааг эрхлэх тусгайлсан чиг үүрэгтэй, ашгийн төлөө, төрийн өмчит хуулийн этгээд байхаар уг хуульд зааж өгсөн.

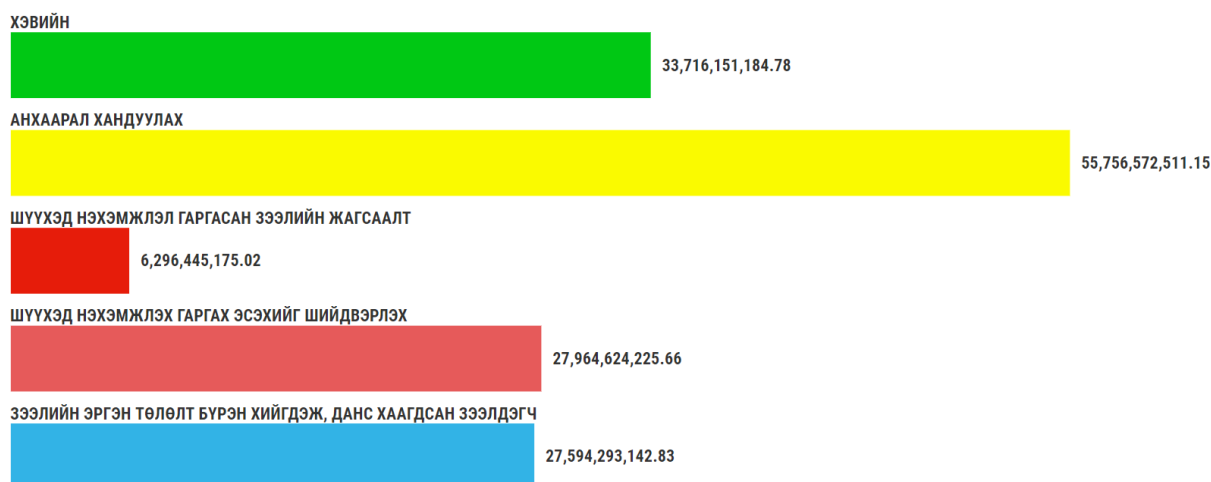
Хөгжлийн банкны үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн үндэс бүрэлдэн тогтсон Монгол Улсын Хөгжлийн банк /МУХБ/ 2011 оны 05 дугаар сарын 12-ны өдөр албан ёсоор нээлтээ хийж үйл ажиллагаагаа эхлүүлсэн байдаг.

Хөгжлийн банкнаас олгосон зээлийг эргэн төлөөгүй, "Чанаргүй" гэсэн ангилалд орж, улмаар шүүхээр нэхэмжилсэн компаниудыг 2022 оны 1 сарын 22-ны өдөр зарласан. Монгол Улсын Хөгжлийн банкны олгосон нийт зээлийн 55.3 хувь нь чанаргүй зээлийн ангилалд оржээ. 2014-2019 онд ийнхүү зээл аваад төлөөгүй 26 компанийг Хөгжлийн банк шүүхэд өгч, 841 тэрбум төгрөгийн нэхэмжлэл гаргасан байна.

2022 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн байдлаар нийт 159,389,484,088 /Нэг зуун тавин есөн тэрбум гурван зуун наян есөн сая дөрвөн зуун наян дөрвөн мянга наян найм/ төгрөгтэй тэнцэх хэмжээний зээлийн эргэн төлөлт хийгдээд байна.

Зээлийн ангиллаар авч үзвэл хэвийн зээлдэгчийн ангилал дахь зээлийн эргэн төлөлт 28,156,373,362 төгрөг, анхаарал хандуулах ангиллын зээлийн эргэн төлөлт 62,319,000,692 төгрөг, чанаргүй зээлийн ангиллын зээлийн эргэн төлөлт 35,760,039,067 төгрөг тус тус төлөгдөөд байна. Мөн хэвийн зээлдэгчээс 2 зээлдэгч бүрэн төлөлт хийж, нийт 7 зээлдэгчийн 33,154,070,965 төгрөгийн зээлийн эргэн төлөлт бүрэн төлөгдөж, гүйлгээний данс хаагдсан.

График №1



Дүгнэлт. Хүн бүр эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхтэй. Энэ эрхийг төр хангах учиртай атал өнөөдөр Монгол улсын эрүүл мэнд, боловсролын салбар төдийгүй улсын дэд бүтэц тодруулбал цахилгаан, эрчим хүч, зам тээвэр түгжрэл элгээрээ хэвтэхэд ойрхон байна. Ард иргэд туйлдаж, залуус гадагшаа дүрвэж, Монгол улсын эдийн засаг хүндэвтэр байдалтай сэхээний тасагт хэвтэж байна.

Улсдаа хоёргүй сэтгээд зүтгэж байгаа иргэдийн төлж буй татвар цагаан захтны халаасанд, үлдсэн нь салхинд хийсэж байгааг бид бүгд харж байна. Цаашлаад ямарваа нэг улсын хараат болохвий гэх айдас байгааг нуугаад юун. Иймд бид хариуцлагыг нэжэж, тооцож, шийдвэрлэхийг шаардаж, далд эдийн засгийг устгаж, ирээдүйд хөгжингүй улс болох зорилгыг бид тавих ёстой юм

Санал. Дээрхи дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Тухайлбал:

1. Төрийн улс төрийн албанд хөрөнгө оруулгын мэдээллийг ил тод нээлттэй байлгах
2. Авлига албан тушаалын гэмт хэрэгт хөөн хэлэлцэх хугацааг тооцохгүй байх
3. Монгол улс эрх зүйн харилцан туслалцаа үзүүлэх гэрээг бүх улс оронтой байгуулж гэмт хэрэгт холбогдсон иргэнийг татаж авах ажлыг шуурхай гүйцэтгэх
4. Эдийн засгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх тэмцлийг хэлбэрдсэн байдлаас гаргуулж, олон нийтийн анхаарлыг хандуулах
5. Эдийн засгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх байгууллагад онц бүрэн эрх олгох
6. Улсад онц их хэмжээний хохирол учруулсан хэрэгт хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэхгүй байх
7. Өршөөлийн тухай хуульд эдийн засгийн гэмт хэргийг хамруулахгүй байх

Ашигласан материал

1. Д.Эрдэнэсүрэн. Эдийн засгийн гэмт хэрэг. Уб. 2017.
2. Эдийн засгийн гэмт хэрэг ба Монгол Улсын эрх зүйн зохицуулалт. Уб. 2017.
3. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль.
4. Монгол Улсын хөгжлийн банк албан ёсны сайт.